

2 | 2024

ÄGARKUNDERNAS EGEN TIDNING

Samarbete

SUCCÉFÖRFATTAREN
SAARA TURUNEN:

*Moderskap
är även
förknippat
med svåra
tankar*

DEN IKONISKA
ANORAKEN
HÅLLER
STÄLLNINGEN

Med S-Förmånskort

0€

Pris utan
S-Förmånskort 4€

ÄR DET LÄGE
ATT KÖPA EGEN
BOSTAD NU?

Inflyttade i Finland

VI BEHÖVER VÄNJA OSS VID ATT INTE ALLTID
FÅ SERVICE PÅ DE INHEMSKA SPRÅKEN. UTAN
UTLÄNDSKA ARBETSTAGARE STANNAR FINLAND.

**PÄIVI
ANTTIKOSKI**

är mediedirektör
inom SOK och hon
fick lära sig av sin
mamma att alla
människor har
lika värde.

Foto Outi Törmälä

Goda gärningar kräver arbete

Finns det någon som inte har känt så? Känslan av att du inte duger som du är. Att acceptera olikheter har inte varit någon självklarhet, men det har nog knappast någonsin varit så enkelt som i dag att diskriminera sådana som är annorlunda.

Årets unga designer Henna Lampinen gör eleganta klädesplagg i storlek 54. I vår artikel berättar Henna att hon aldrig har tvivlat på sin yrkesskicklighet, men i början av sin karriär kände hon stor osäkerhet kring sin kropp. Lampinen blev mobbad i skolan och det har satt sina spår. Men hon är inte längre rädd för att visa sig för andra. Hennes berättelse kan ge kraft särskilt till alla unga som blir mobbade eller som känner ångest inför allt utseendehets.

Har människan ett naturligt behov av att mobba? Detta funderade min tonårsson på. Han insjuknade plötsligt i allvarlig anorexi när han gick ut lågstadiet. Det finns fler anledningar till att han blev sjuk, men en bakomliggande orsak är i alla fall att denne normalviktige pojke blev mobbad. Det är obarmhärtigt. Inte ens en som är stark och glad orkar alltid, men han blir hela tiden starkare som före sjukdomen.

I början av året berättade våra modiga butiks- och serveringsbiträden om trakasserier som de har upplevt i sitt arbete. Vi tog upp detta svåra ämne, eftersom vi kan

förbättra deras situation endast genom en öppen diskussion.

Nu berättar vi om vår mångkulturella arbetsgemenskap. Det finns över 40 000 S-medarbetare, vilket gör oss till Finlands största privata arbetsgivare. Bland oss anställda finns över 80 olika nationaliteter representerade. Vi har med andra ord en viktig roll i arbetet med att stärka mångfald och icke-diskriminering.

”Mitt liv förändrades när jag började jobba här inom S-gruppen. Nu känner jag mig trygg”, berättar Lucie Uwamungu, som har kommit från ett flyktingläger i Rwanda till S:t Michel. Lucie berättar hur folk uppskattar henne och försvarar henne på jobbet. Cheferna Pirjo och Timo inom handelslaget Suur-Savo, det här är bästa möjliga feedback till er!

Alla behövs i vårt arbetsliv, och därför vill vi även framöver underlätta arbetsbaserad invandring och undanröja hinder för sysselsättning. Vi gör hållbara gärningar för vår miljö och människor varje dag.

I år kommer du som ägarkund att upptäcka hur du kan göra gemensamma goda gärningar tillsammans med oss. Och när vi jobbar tillsammans är det där att göra gott inte bara snack eller goda avsikter, utan helt konkreta gärningar.

samarbete

Innehållsdirektör, chefredaktör
Asta Kujala

Ansvarig producent

Päivi Paulavaara

Innehållschefer Katja Bäcksbacka och Juho Kahilainen

Producenter Sanna Autio (mat) och Kaisa Viljanen

Biträdande producenter

Mari Lantto och Outi Vartiainen

Redaktörer Tuuli Kanerva,

Minna Perovuori och Maarit Rasi

AD (digitalt) Anton Sinelnikov

Videor Santtu Miikkulainen

Digital producent

Suvi-Päivikki Jänkälä

**PRODUKTION OCH
SERVICEUTVECKLING**

Serviceutveckling Essi Ovaska och Noora Suvanto

Produktionschef, tryck

och **distribution** Kristiina Ekman

PRODUKTIONSPARTNER

Printti-AD Markus Frey och Iina Lievonen-Thapa, Kubo

Grafiker Arja Karjula, Aste Helsinki

Bildproducent Jenni Valpio, Aste Helsinki

Producent Iina Kansonen

UTGIVARE Centrallaget för Handelslagen i Finland (SOK)

MEDIEFÖRSÄLJNING SOK
Smartmarketing@sok.fi

KONTAKTUPPGIFTER SOK
Redaktion

yhteishyva.toimitus@sok.fi

fornamn.efternamn@sok.fi

Växel SOK 010 768 011

Postadress

PB 1, 00088 S-gruppen

Ägarkundstjänsten

010 765 859 (0,088 euro/min.)

hjälp i alla frågor som gäller ägarkundsrelationen.

Ditt handelslag www.s-kanava.fi

TRYCKERI

PunaMusta Oy

120:e årgången

ISSN-L 0044-0396

ISSN 0044-0396 (print)

ISSN 2242-2196 (webb)

Upplaga 18 918

(Media AuditFinland, 2023)

Medlem i Aikakausmedia ry

VI HÖRS!

PÅ NÄTET
yhteishyva.fi

FACEBOOK
Yhteishyvä

INSTAGRAM
[@yhteishyva](https://www.instagram.com/yhteishyva)

PINTEREST
[@Yhteishyvä](https://www.pinterest.com/yhteishyva)

IDETTA NUMMER

Välkommen till nya Samarbete

18

Lilli Norio drömde om att jobba som designer i New York, men hamnade i Kajana.

4

HOW CAN I HELP YOU?

Finland behöver utländska arbetstagare. I S-gruppen-restaurangerna talas det många språk i arbetet.

14

"VILJAN ATT FÖRÖKA SIG ÄR ÄVEN FÖRKNIPPAD MED RÄDSLÅ"

Är det möjligt att få barn och ändå bibehålla sig själv, frågar sig författaren Saara Turunen.

31

18

DEN IKONISKA ANORAKEN HÅLLER STÄLLNINGEN

Lilli Norio hittade både jobb och kärleken på R-Collection.

24

ÄR DET RÄTT TID FÖR EN BOSTADSAFFÄR NU?

Det är onödigt att överanalysera när det gäller bostadsaffärer, säger vår expert.

28

FORMERNA FÅR BREDA UT SIG

Personer i alla storlekar ska kunna uppleva glädjen av att leka med olika klädstilar.

31

VIPPSTJÄRTEN SÄDESÄRLA

Häggen blommor och sädesärlan vippar på stjerten på landsskapssockorna för Birkaland.

34

LURVIGA KOMPISAR PÅ HOTELLSEMASTER

Tove och Nuppu övernattade på hotell för första gången.

24

ÅTERKOMMANDE

- 17 Kähkönen
- 35 Visa det gröna kortet
- 36 Sudoku
- 37 Kryss
- 38 En bra dag

Skapar framtiden

Livet ledde mexikanska Francisco Merida till Helsingfors där han blev restaurangchef. Lucie Uwamungu som vuxit upp i ett flyktingläger utbildar sig till städare i S:t Michel. Finland klarar sig inte utan arbetskraft från andra länder.

text MAARIT RASI foto ALEKSI POUTANEN

”**V**arför i all världen vill du jobba på Hesburger?”
Francisco Merida, 41, får då och då besvara den frågan, som många verkar ställa sig.

Han är utbildad jurist och arbetar som restaurangchef på Hesburger i Helsingfors. Vissa har svårt att förstå varför en högt utbildad person som han har ett arbete som inte alls motsvarar hans utbildning.

Frågeställarna tystnar när Merida berättar att han är mycket lycklig numera. Han gillar arbetet på den HOK-Elanto-drivna Hesburger-restaurangen på Stationsplatsen.

”Det här har helt och hållet varit min lösning. Jag fattade beslutet av egen fri vilja, och därför ångrar jag inte livsförändringen. Jag var lycklig även i Mexiko, men i Finland har jag hittat lugnet. För bara tio år sedan jobbade Merida i Mexiko.

Först jobbade han i förbundsstatens parlament, sedan i kongressen i delstaten Chiapas i södra Mexiko.

Arbetet som jurist hade sina fördelar: kollegorna var ansedda experter, arbetsuppgifterna utmanande och förmånerna i arbetet avsevärda sett till lokal nivå. Resor, fina middagar och representation hörde till arbetet.

”Jag fick bland annat anlita husets chaufför fritt. Jag hade också en sekreterare. Av naturen gillar jag att prestera, men i Mexiko var arbetskulturen avslappnad. Folk hade alltid tid att prata med varandra”, minns Merida.

Han trivdes med arbetet och det var belönande, men det krävde också mycket. Merida jobbade över 48 timmar i veckan, sex dagar i veckan. Han hade begränsat med fritid.

”I praktiken sov jag med mobilen i handen. Jag måste vara nåbar hela tiden.”

A man with dark hair, wearing a dark blue quilted jacket over a dark shirt, dark jeans, and black sneakers, stands with his arms crossed in front of a large white backdrop. The backdrop is held up by black clips at the top and an orange clip on the left. The setting is a modern cafe with white tiled walls, green pendant lights, and wooden tables and chairs in the background. The man has a name tag that reads "Francisco Merida".

Kärleken förde juristen
Francisco Merida till
Finland. Han hittade
inget jobb inom sin
bransch, men med
sin beslutsamhet blev
han snabbt chef inom
restaurangbranschen.

Merida blir fortfarande röd när han tänker på ett veckoslut då han åkte på en hett efterlängtat road trip med sin dåvarande fru. Stämningen var på topp, men sedan kom ett samtal från jobbet. Merida blev tvungen att avbryta resan och återgå till arbetet. Både Merida och frun var oerhört besvikna.

När frun senare föreslog att de skulle flytta till hennes hemland Finland tvekade han inte.

”Jag var redo för en livsförändring.”

Stor brist på arbetstagare

Merida är en av över tusen S-gruppen-medarbetare med utländsk bakgrund. Hans kollegor på hamburgerrestaurangen kommer från olika håll i världen, bland annat Nepal, Bangladesh, Marocko och Sri Lanka. Arbetspråket är engelska, men själva arbetet påverkar medarbetarnas bakgrund inte.

Bland de anställda inom affärsgruppen finns det totalt över 80 olika nationaliteter representerade. Flest representanter har Estland, Ryssland och Filippinerna.

Behovet av utländska arbetstagare ökar, vid utgången av 2030 kommer det nämligen att finnas 130 000 personer i arbetsför ålder färre än i dag eftersom nativiteten är låg i Finland och många kommer att nå pensionsålder.

”På grund av befolkningsutvecklingen kommer vi inte att ha tillräckligt med personal för att ta hand om våra gamla och sjuka i Finland. Tillgången på personal kommer att bli en allt större utmaning såväl inom servicebranscherna som i expertarbete”, säger **Hanne Lehtovuori**, personaldirektör inom S-gruppen.

För närvarande finns det gott om sökande till arbetsuppgifterna i företagen inom S-gruppen, men det behövs mer yrkespersoner särskilt i ansvarsroller, på restaurangerna och hotellen, och beroende på region och säsong även i matbutikerna. På vissa orter har man blivit tvungen att förkorta ABC-trafikbutikernas öppettider när det inte har funnits tillräckligt med arbetstagare. Särskilt på små orter är de utländska arbetstagarna oersättliga.

Enligt Lehtovuori trivs de anställda från andra länder i Finland, så länge de har en realistisk bild av arbetet de kommer hit för att utföra.

”I vår arbetskultur har vi en låg hierarki och arbetsuppgifterna är mångsidiga. Till exempel av kockar har vi fått beröm för detta.”

Arbetsbaserad invandring behövs ”i massor” i Finland, säger **Markku Sippola**, äldre universitetslektor och forskare vid Helsingfors universitet. Enligt honom klarar Finland helt enkelt inte sig utan invandring.

”I de länder där invånarantalet ökar, ökar även ekonomin. Invandring är en mycket relevant faktor för Finlands konkurrenskraft”, säger forskaren.

Det är viktigt att upprätthålla den ekonomiska försörjningskvoten, eftersom tjänsterna i samhället finansieras med skatter som de förvärvsarbetande betalar. Enligt en uppskattning från Näringslivets forskningsinstitut skulle det behövas omkring 44 000 invandrare om året i Finland för att kunna upprätthålla den ekonomiska försörjningskvoten, dvs. förhållandet mellan förvärvsarbetande samt arbetslösa och personer som står utanför arbetskraften.

”Det innebär att personer från andra länder borde utgöra omkring 15 procent av befolkningen, precis som i många andra länder i Europa”, säger Sippola.

En utmaning är att Finland konkurrerar om samma arbetstagare som andra, kanske mer attraktiva länder i Europa. Nu går de bästa arbetstagarna till Tyskland, som öppet välkomnar invandrare, säger Sippola.

Han varnar för en situation där invandringen avtar. Ett exempel på detta är Japan. Där är befolkningens ålderspyramid densamma som i Finland – och den ekonomiska tillväxten obefintlig.

”Jag önskar rationella argument i den offentliga debatten om invandring, eftersom fakta talar för sig själva. Arbetsbaserad invandring och en framgångsrik integration av invandrarna skulle kunna vara lösningen på Finlands långsamma ekonomiska tillväxt.”

Språkstudier underlättade anpassningen

I Finland är diskussionen om invandring spänd, och regeringen planerar för närvarande att skärpa villkoren för invandring genom att fastställa en

ARBETSGIVARE BORDE VÅGA ANSTÄLLA FOLK OCKSÅ UTAN FULLSTÄNDIGA KUNSKAPER I FINSKA.

DET SKULLE BEHÖVAS OMKRING 44 000 INVANDRARE OM ÅRET I FINLAND.

inkomstgräns på 1 600 euro för arbetsbaserat uppehållstillstånd.

Sippola utmanar påståendena om invandrare som försöker utnyttja socialbidragen, även om han som expert också känner igen de negativa följderna av invandring och misslyckad integration.

”Vanligen vill invandrarna leva, arbeta och betala skatt i Finland, och det gör de också.”

Francisco Merida har alltid känt sig välkommen i Finland. När han kom till Helsingfors våren 2015 började han genast studera finska på sommaruniversitetet.

Viljan att studera det nya språket var så stark att han avböjde kontakt med andra mexikaner som bodde i Helsingfors. När bekanta försökte locka med Merida på populära latinofester i staden tackade han nej.

”Det var ett tufft beslut, men det hjälpte mig att anpassa mig.”

Även om han var motiverad var det inte lätt att studera språket. Merida frågar sig fortfarande varför det var högspråk som undervisades på timmarna. Språket som de fick lära sig på kursen var inte samma finska som människor pratade i vardagen.

När Merida till sist lyckades få sina ärenden uträttade på finska i en R-kiosk kände han sig som en vinnare.

”Jag började känna mig hemma i Finland. När jag kan språket kan jag vara en del av samhället.”

Merida har velat lära sig finska även på grund av sin dotter. Mamman till barnet är den kvinna som ursprungligen fick honom att flytta till Finland. Paret fortsätter att uppfostra dottern tillsammans, även om äktenskapet är över.

”Jag känner mig trygg”

Utländska arbetstagare behövs även utanför huvudstadsregionen på olika håll i Finland. De som rör sig i ett köpcentrum och dess restauranger i S:t Michel kan ha stött på **Lucie Uwamungu**.

Lucies, 35, arbete är att säkerställa att kundlokalerna är rena och snygga. Många noterar inte hennes arbete, men om hon inte gör det märks det omedelbart.

”Många säger att det är svårt att städa, men i Guds namn, jag gillar det! Jag städar av hjärtat.”

Till en början jobbade Uwamungu som städare för olika arbetsgivare. Hon hittade jobb inom handelslaget Osuuskauppa Suur-Savo via en kvinna som hör till samma församling och som jobbar inom S-gruppen.

Arbetet har gett Uwamungu självständighet. För lönen har hon köpt sig en bil och sparar till ett egna hemshus tillsammans med sin nuvarande rwandiske make som studerar till läkare. Uwamungu har fem barn, och den stora familjen behöver plats. Det yngsta barnet är fortfarande litet, det äldsta har redan flyttat hemifrån och jobbar i en sportaffär. Grannarna hjälper ibland till med att passa barnen.

Uwamungu är född i demokratiska republiken Kongo och växte upp i ett flyktingläger i Rwanda. Hon har upplevt ohyggliga saker och stora förluster i sitt liv, och hon har fortfarande svårt att prata om dem.

År 2011 kom Uwamungu som kvotflykting till Finland. Hon var 22 år gammal och mamma till två barn. Hon behövde lära sig precis allt om vardagen i Finland, allt från hur man använder en ugn. I Rwanda fick Uwamungu inte gå i skolan. Anpassningen tog tid.

I dag lever Uwamungu ett stabilt, arbetsfyllt liv. Arbetets roll och stödet från cheferna och andra finländare har varit oersättliga. Uwamungu överöser sina chefer och sin arbetsgivare med beröm.

”Pirjo, Timo ... mina chefer orkar alltid lyssna och hjälpa, de stöder mig som sina egna barn, uppskattar och försvarar mig. ”Mitt liv förändrades när jag började jobba här. Nu känner jag mig trygg.”

Uwamungu avlägger examen i städbranschen genom läroavtal. Senare vill hon gå ut grundskolan så att hon kan skicka annat än röstmeddelanden till sina syskon som bor i USA.

Över hundra arbetsansökningar

Alla utlänningar hittar inte jobb de gillar och lyckas inte anpassa sig till det finländska samhället lika smidigt som Merida och Uwamungu. Enligt Markku Sippola är det särskilt de höga språkkraven gällande →

Lucie Uwamungu
från S:t Michel
njuter av sitt
arbete. "Jag
städar av hjärtat",
säger hon.

”MINA CHEFER ORKAR ALLTID LYSSNA OCH HJÄLPA, DE STÖDER MIG SOM SINA EGNA BARN.”

finska och bristen på kontakter som gör det svårare för utlänningar att hitta sysselsättning. Om en invandrare har tagit examen i ett annat land har hen inte hunnit skapa nätverk i Finland som gör det enklare att hitta jobb.

”Vi har många personer som till utbildningsnivån sett är undersysselsatta. Inom städbranschen finns det många mörkhyade män som har utbildning i juridik eller ekonomi. Det finns hierarkier och de behöver skakas i grunden”, säger Sippola.

Även Merida försökte till först att söka jobb som assistent på juridiska byråer, men han gav upp efter att ha skickat över hundra arbetsansökningar. Arbetsgivarna svarade inte på en enda av dem.

”Jag uppmanades att ringa och höra mig för efter ansökan, men mina språkkunskaper vid den tiden var svaga”, säger han.

Diskussionen om språkrav är bekant även för Finlands största privata arbetsgivare S-gruppen. Därför har affärsgruppen aktivt lyft fram exempel på hur vardagen fungerar på en arbetsplats, även om det inte alltid finns något gemensamt språk.

I mars deltog personaldirektör **Hanne Lehtovuori** i en diskussion som leddes av statsminister **Petteri Orpo** där man behandlade jämlikhet och icke-diskriminering i arbetslivet. Diskussionen stöddes av **Miriam Attias** som tillsammans med sina kollegor har grundat tankesmedjan MAP Finland, som fokuserar på att utveckla växelverkan och arbetshälsan i mångfaldiga gemenskaper.

Enligt Attias innebär en mångfald av medarbetare i en arbetsgemenskap att det finns färre gemensamma självklarheter. Därför behövs mer diskussion. Det är inte nödvändigtvis en negativ sak, eftersom även kreativiteten ökar om det finns fler synvinklar – förutsatt att man sörjer för ett bra arbetsklimat och en välfungerande växelverkan.

Vid rundabordssamtalen lyftes också fram att arbetsgivarna behöver fler uppmuntrande exempel på att anställa personer med olika bakgrund samt incitament för rekrytering och karriärstöd. Människor med olika kompetenser behöver hopp om att även de har möjlighet att få använda sin potential och yrkesskicklighet, säger Hanne Lehtovuori. Det är till fördel för företaget.

Enligt henne borde arbetsgivare våga anställa folk också utan fullständiga kunskaper i finska.

”Utlänningars sysselsättning skulle främjas också om det gick att studera finska vid sidan av arbetet”, säger hon.

När du får använda språket i det dagliga livet och inte bara på språkkurser, kan du utveckla dina språkkunskaper. Lehtovuori betonar att språkkunskaper inte bör betraktas som en konstant egenskap hos en människa, utan som en del av yrkesskickligheten, som kan utvecklas med rätt stöd.

Mer tid för familjen

Merida är inte besviken över att han hamnade i restaurangbranschen. Han påpekar att en mexikansk examen i juridik inte är giltig i Finland. Han kan inte Finlands lag. Även om du är högutbildad motsvarar utbildningen inte alltid kraven i Finland.

”Dessutom är jag anpassningsbar till naturen. Jag fokuserar alltid på det positiva om jag bara kan.”

Meridas första arbetsplats i Finland var på S-gruppen-restaurangen Fafas i Vanda. Det tog honom en månad att bli skiftledare. Efter ett par månader deltog han i en chefsutbildning och blev affärsidéchef.

Han har arbetat som restaurangchef sedan 2021 och han framtida mål är ännu högre satta.

Vardagen i det finländska samhället har sina fördelar. Han har kort väg till jobbet, dottern kan röra sig självständigt nära hemmet och han har mer tid för familjen.

”Helsingfors är en småstad jämfört med städerna i Mexiko, men jag gillar det. Jag tycker om att det är lugnt och fridfullt. Jag behöver inte stora höghus och trafik för att vara lycklig.”

Efter nio år i Finland är Merida glad över att han kan göra sin grej utan att samhället kräver att han betar sig på ett visst sätt. Självfallet saknar han Mexiko. Han saknar familj, vänner och den lokala maten ibland. Men ju längre tiden går, desto mindre saknad känner han. Hans liv är här nu.

Framöver har Merida ett ännu mer vägande skäl för att integreras i Finland. Merida och hans nya partner väntar familjetillökning. Den beräknade nedkomsten är i början av juni.

Jillian Dy, Hasan, Jemina Mäki, Fatima Sison,
Tesfaya Mihret och Kiran Aryal
jobbar ihop på La Famiglia.

How can I help you?

I framtiden kommer det att pratas engelska allt oftare på restauranger. Kundservicemedarbetarens leende fungerar på alla språk.

Good morning!
I bakrummet på restaurangen La Famiglia i Helsingfors hörs en glad morgonhälsning. Medarbetarna från Finland, Filippinerna, Nepal, Turkiet och Etiopien hälsar varandra god morgon på engelska. Det är också arbetsspråket på restaurangen.

I restaurangsalen använder servitörerna i regel finska. **Kiran Aryal**, 44, som flyttat till Finland från Nepal lärde sig det nya språket på två år. Aryal talar finska så flytande att kunderna förstår honom.

Så har det inte alltid varit. Vissa finländare upplever det som ett problem om en kundservicemedarbetare har svaga kunskaper i finska. Ibland är det en fråga om attityder, ibland en rädsla för att inte kunna göra sig förstådd på ett främmande språk.

Seija Flink, 57, och **Raili Välikauppi**, 69, från Helsingfors äter lunch på La Famiglia och gillar även att få service på engelska. Men de har förståelse för dem som vill ha service på finska. Enligt vänninnorna borde det finnas minst en person som kan finska på varje skift.

”Detta är också en säkerhetsfråga, eftersom många människor är allergiska numera. Man kunde infoga QR-koder på menyerna där gästerna kan läsa mer om ingredienserna”, säger Välikauppi.

”Språkkunskaperna är inte alltid det mest relevanta”

Finländarna behöver vänja sig vid att man framöver inte alltid kan få service på finska i restauranger, butiker och inom turistbranschen. Detta konstaterade **Timo Lappi**, vd för Turism- och Restaurangförbundet rf MaRa i Helsingin Sanomat i mars då språkdebatten gick het ända upp i riksdagen.

Både arbetslivet och attityderna måste förändras, säger även **Markku Sippola**, äldre universitetslektor vid Helsingfors universitet.

”Vi måste ändra attityderna, så att vi accepterar även dem som inte pratar finska så bra som kundservicemedarbetare. Vi behöver kundservicemedarbetare som kan sin sak. ”Språkkunskaperna är inte alltid det mest relevanta”, säger Sippola.

Språkraven i Finland är för stränga, konstaterar även **Quivine Ndomo**, forskare med kenyansk bakgrund vid Jyväskylä universitet. I sin doktors-

avhandling har Ndomo har undersökt sambandet mellan finska språket och sysselsättning.

På arbetsplatserna inom S-gruppen finns det många uppgifter, till exempel som kock eller kökschef, som du kan ha även om du inte kan finska. Av kundservicemedarbetare krävs minst kunskaper i engelska.

”På restaurang finns det flera sätt att göra sig förstådd, även om det inte finns något gemensamt språk. Själv använder jag appen Google Lens om jag inte förstår.”

Språkraven är enligt Ndomo onödigt stränga också i andra branscher än servicebranscherna. Även om engelska räcker för att utföra arbetet kan kunskaper i finska krävas för de informella diskussionerna.

För sin doktorsavhandling intervjuade Ndomo 51 invandrare från länder utanför EU. Enligt forskaren gör man invandrarna till arbetskraft som är underordnad den finska arbetsmarknaden – med avsikt. Språket används enligt Ndomo ofta som ett svepskäl för varför man inte vill anställa högt utbildad arbetskraft i Finland till positioner som motsvarar utbildningen.

”Ibland är det svårt att veta om det är fråga om diskriminering eller om språkravet är berättigat. Språket används också som vapen i situationer där det inte är nödvändigt.”

Svenska i stället för finska

Enligt Ndomo upplever vissa av de inflyttade i Finland att det är onödigt att lära sig ett nytt språk. Språkkunskaper garanterar inte att du får ett jobb, och det går inte att skaffa sig felfria kunskaper i ett språk på ett par år.

”Om du inte nödvändigtvis hittar ett jobb, varför lära dig ett språk som inte behövs någon annanstans i världen? Jag har hört att det finns invandrare som hellre skulle ha studerat svenska. Det språket kan du använda i två länder.”

I framtiden kommer språkgränserna sannolikt att suddas ut ytterligare. Artificiell intelligens erbjuder möjligheter att förstå annanspråkiga. Ndomo kommer ihåg en kurs hon gick där hon var den enda som inte kunde finska.

”Jag tog hjälp av Google Översätt, som spelade in och översatte språket till en begriplig form. Jag förstod tillräckligt bra.”

Superkunnig kock

Handelslaget HOK-Elanto började rekrytera utländska arbetstagare redan för 16 år sedan, och har lyckats bra med att anställa kockar från Filippinerna.

På våren blir **Peter Acapulcos** steg lättare. Gatorna är öppna och han kan ta sig till basketplanen och ut på cykelvägarna igen. Kylan och mörkret i Finland är ingen lätt match för en filippinare.

”Jag är så lycklig över att jag har klarat min första vinter i Finland”, säger Acapulco, 32.

Acapulco jobbar som kock på restaurangerna Babista, Rosso och Amarillo i S:t Michel. Han kom till Finland genom en internationell rekrytering för att jobba som hyrd arbetstagare inom S-gruppen. Sedan oktober 2023 är Acapulco anställd inom handelslaget Osuuskauppa Suur-Savo – och är stolt över det.

Arbetet som kock är långt detsamma överallt, säger Acapulco. Intressant men fysiskt tungt, och du måste hela tiden lära dig nya saker. Innan Acapulco kom till Finland lagade han mat på hotellrestauranger i Dubai i sex år. I Finland är takten långsammare och lönen mycket bättre.

I köket pratas finska, engelska och teckenspråk, eftersom teamet även består av exempelvis ukrainare, förutom andra filippinare.

Kunskaper värdesätts

I framtiden kommer antalet anställda med utländsk bakgrund att öka inom S-gruppen. Vissa av dem kommer liksom Acapulco till Finland genom internationella rekryteringar. **Satu Vennala**, personalchef för restaurangbranschen inom HOK-Elanto, deltog när affärsgruppen rekryterade kompetenta medarbetare från utlandet för första gången. Beslut om att rekrytera kockar fattades 2008.

S-GRUPPEN HAR
REKRYTERAT ÖVER
400 ANSTÄLLDA
FRÅN UTLANDET.

”Man valde att rekrytera från Filippinerna, eftersom utbildningsnivån är hög, undervisningsspråket är engelska och även kulturen är mycket västerländsk i landet. Det finns mycket kunnigt folk i Filippinerna.”

Miljontals filippinare jobbar utomlands, och inkomsterna de skickar till hemlandet är viktiga för samhällsekonomin.

Vennala beskriver rekryteringsresan till Filippinerna som en framgång, eftersom alla kockar som då rekryterades till Finland jobbade kvar länge inom HOK-Elanto. Ett par är fortfarande anställda 15 år senare.

Under årens lopp har S-gruppen rekryterat över 400 anställda från utlandet, varav merparten är kockar från Filippinerna. Från landet har S-gruppen rekryterat enbart cirka 300 kockar. Först är arbetstagarna anställda av ett bemanningsföretag, varefter de blir anställda inom S-gruppen.

Vennala minns hur hon ringde till de restauranger som hade anställt de första kockarna från Filippinerna. Alla chefer sade samma sak.

”De var förvånade över hur just de hade haft sådan tur att råka få en så superkunnig kock.”

Endast tre av dem som anställdes inom HOK-Elanto har åkt tillbaka till sitt hemland.

”Det gjorde de av familjeskäl. Familjeåterförening borde göras enklare, för att nyanlända ska kunna rota sig och stanna i Finland. Nu är det svårt, eftersom inkomstgränserna är vansinniga”, säger Vennala.

Inkomstgränserna varierar beroende på situation. Enligt Migrationsverket krävs en inkomst på 2 600 euro i månaden om familjen består av två vuxna och två minderåriga barn. I lönegränserna beaktas exempelvis sociala förmåner, och besluten övervägs från fall till fall.

Fakta underlättar anpassningen

Enligt Vennala lyckas rekryteringar från utlandet, om de rekryterade har en realistisk uppfattning om sitt nya hemland och arbetsgivaren satsar på introduktion. Samarbete med en internationell

Peter Acapulco jobbar som kock i S:t Michel. "Jag vill lära mig mer om det europeiska köket och utvecklas i mitt yrke", säger han.

rekryterare är viktigt och samarbetspartnern har en viktig roll när det gäller de nyanländas integration.

De filippinare som kommer till Finland numera har redan starka nätverk och de flesta söker sig hit på rekommendation av vänner och kollegor, berättar Vennala.

Det har varit lättare för Peter Acapulco att börja känna sig hemma i S:t Michel, eftersom han har andra filippinare som kollegor. Han delar också bostad med tre filippinska restaurangmedarbetare.

"Vi går och handlar tillsammans och lagar filippinsk mat enligt alla konstens regler", berättar Acapulco.

"Jag har även blivit vän med min chef Topi. Han hjälper oss med allt."

Ibland besöker Acapulco sin syster som bor i Esbo och som också jobbar som kock. Eventuella konstigheter i den finländska kulturen kan han fråga sin finska flickvän om. Med sin släkt som bor i Kalifornien håller Acapulco kontakt med videosamtal.

Anställningsvillkoren i Finland är lockande

Satu Vennala tycker att chefer och kollegor ska ta ansvar för att anställda från andra länder börjar trivas. Du kan inte tvinga någon att tillbringa tid med kollegor utanför arbetstid, men det rekommenderas eftersom det gör det enklare för de nyanlända att anpassa sig till Finland. Det är viktigt att alla inkluderas som fullvärdiga medlemmar av teamet på arbetsplatsen redan från första dagen.

"Filippinska medarbetare har till exempel blivit bjudna på svamputflykter och till kollegors sommarstugor. Det viktigaste är att medarbetarna bemöter varandra människa till människa.

Arbetslivet i Finland har ett gott anseende. Ett bra exempel på detta är semesterlönen som för första gången kommer in på de asiatiska medarbetarnas konton. För anställda från andra länder kan det vara svårt att förstå att lön betalas även för semester.

Ofta går det så som man hoppas inom S-gruppen. När medarbetare som rekryterats från utlandet avslutar sin första period som anställd hos bemanningsföretaget vill de ofta fortsätta jobba i S-gruppens tjänst.

Även Acapulco skulle vilja stanna. Även om han är född och har studerat i Manilla och har bott i Davao tilltalar lugna och gröna S:t Michel honom mer än storstäder. Om han bara fick sin son till Finland också.

"Jag vill lära mig mer om det europeiska köket och utvecklas i mitt yrke. Som kock blir du aldrig fullärd", säger Acapulco. ■

”Vi förstår inte att uppskatta omsorgsinstinkten”

Att vilja bli mamma och bli mamma är paradoxalt. Är det möjligt att få barn och ändå bibehålla sig själv? Författaren Saara Turunen funderar på föräldraskap i sin nya roman Hyeenan päivät.

text MINNA PEROVUO foto OUTI TÖRMÄLÄ

Finland registreras fler nya hundar än nyfödda barn. Nativiteten har gått ner redan länge, och i fjol föddes det lägsta antalet barn sedan 1836. Många unga vuxna funderar på om föräldraskap verkligen är det de vill få ut av livet. Olika livsval, osäkerhet och attityden till familjeliv har förändrat unga vuxnas vilja att skaffa barn.

Den prisbelönade författaren **Saara Turunen** förstår vad som får många unga vuxna att tveka och skjuta upp beslutet att bilda familj. Hon levde själv länge för konsten och började fundera på möjligheten och betydelsen av att skaffa egna barn först när

hon började närma sig fyrtio års ålder. Hos Turunen väckte moderskapet motstridiga känslor.

Tid

”Tematiken med att få barn är förknippad med att tiden tar slut i något skede. Tiden går och det är oundvikligt. Motsatsen till födsel är död, och den möter allt levande förr eller senare. Dina möjligheter att få barn upphör också i något skede, och även tidsgränsen ökar dramatiken. Jag har själv förträngt det här med att tiden oundvikligen går och länge levt i tanken om en evig ungdom. Att tiden kommer att ta slut kom nästan som en överraskning; jag greps av panik att det kanske redan är försent. Det är bra att människor påminns om att fertiliteten sjunker med åldern. Samtidigt har jag med egna ögon sett folk som har fått barn som fyrtioåringar och även mycket äldre än så.

Knappast lever någon i villfarelsen att det är möjligt för alla, men det görs en onödigt stor sak av det hela. Det är inte alls ovanligt med fyrtioåriga föderskor.” →

”VILJAN ATT FÖRÖKA SIG
ÄR ÄVEN FÖRKNIPPAD
MED RÄDSLÅ OCH
FARHÅGOR.”

Saara Turunen
säger att hon länge
levde i tanken om
en evig ungdom.

SAARA TURUNEN

VEM?

SAARA Turunen (f. 1981)
är prisbelönad författare och
teaterskapare.

BOR i Helsingfors med sin familj.

AKTUELLT

Den senaste romanen Hyeenan
päivät (Tammi) utkom i mars.

"Det är konstigt att tvingas förhålla sig till sin egen djuriska sida och ibland svårt att acceptera den", säger Saara Turunen.

Förökning

"Viljan att föröka sig är ett primitivt behov som egentligen är meningslöst. Den förknippas också med rädsla, svåra tankar, farhågor och frågor under resans gång. Alla blir inte gravida genast, och få upplever enbart lycka när de får barn. Detta är dock sådant som många glömmer senare. Jag hittade länge mening med livet genom att utöva konst, men genom att skaffa barn ville jag också hitta ett annat slags betydelsefullhet och mening med livet."

Kropp

"Vi lever ofta ett liv där vi fokuserar på förnuftet och skjuter undan kroppsligheten. Graviditet, förlossning och amning är ytterst kroppsliga funktioner och kanske är det även därför de ibland väcker motstridiga tankar. Det är konstigt att tvingas förhålla sig till sin egen djuriska sida och ibland svårt att acceptera den. En graviditet syns på kroppen och går inte att dölja, även om du kanske skulle vilja hålla den privat. Plötsligt släpar kvinnan med sig sitt privatliv överallt, vare sig hon vill eller inte. Jag antar att män inte har detta problem, eftersom

"SÅ LÄNGE SOM LÖNERNA INOM VÅRDEN ÄR DÅLIGA, FINNS DET INGEN GENUIN UPPSKATTNING HELLER."

det inte syns på deras kroppar att de kommer att få barn. Enligt mina erfarenheter är barnafödande fortfarande inte förenligt med kraven i arbetslivet och det offentliga livet. Kvinnan bär mer ansvar. Du får lyckönskningar på grund av graviditeten, men när din sjuka och skraltiga kropp gör att du inte orkar på jobbet, är det inte enkelt att samordna verkligheterna."

Omsorg

"I Finland tror vi att vi har uppnått jämställdhet, men i verkligheten är det kvinnorna som gör allt omsorgsarbete. Barn, gamla och sjuka vårdas till största delen gratis i hemförhållanden, men även av personer i underbetalda yrken. Om kvinnor skulle sluta att utföra omsorgsarbete skulle hela samhället rasa samman på en dag. Eftersom det är så här, ligger vi långt ifrån jämställdhet och det är onödigt att skryta om det ute i världen. Feminismen förminsкас ofta till funderingar om hur kvinnor ska kunna få lika möjligheter att tjäna pengar som män. Lika viktigt vore det att driva vård och omsorg så att de värdesätt lika mycket som att sköta börskurserna. Att ta hand om andra levande varelser är ett grundläggande mänskligt behov. Så länge som lönerna inom vården är dåliga, finns det ingen genuin uppskattning heller. På grund av dessa faktorer kan vi inte nödvändigtvis uppskatta omsorgsinstinkten i oss själva heller."

Konst

"Konstnärskap kräver ett helhjärtat engagemang, liksom barn. Jag har inget svar på paradoxen hur du kan vara både en bra förälder och en bra konstnär. Är det ens möjligt? Min erfarenhet är att du inte kan fokusera helhjärtat på flera saker. Jag har länge levt så att jag kan använda dygnets timmar som jag vill. Alla vill göra sitt jobb bra. Att skapa konst och njuta av det är fortfarande viktigt för mig, men den senaste tiden har jag tvingats att fördela min tid på ett annat sätt än tidigare. Efter klockan fem är det onödigt att försöka göra någonting." ■

KÄHKÖNEN

Ord kan vara magiska och ge anledning till eftertanke

SIRPA KÄHKÖNEN

är författare och
fokuserar särskilt
på historia och
samhällsfrågor.

Bibliotek är grogrunder för en bra framtid

Eftersom jag inte har något fast arbete sitter jag ofta på biblioteket och skriver och läser. Det känns trevlig att vara bland andra även om jag är ensam.

Vissa säger att biblioteken har för stort serviceutbud numera. Och att bibliotek inte behöver tillhandahålla batteridrivna bormaskiner eller gångstavar. Jag ser inte detta som ett problem. Om biblioteken erbjuder bruksföremål och utrustning för allmänt bruk, bidrar detta till en hållbar utveckling. Utlåningen av utrustning täcker inga långvariga renoverings- eller byggbehov, men den är en bra lösning för personer som jag som sporadiskt behöver en slip- eller bormaskin.

Jag uppskattar också ukulelegruppen på mitt närbibliotek och språk-kaféerna på stadsdelsbiblioteken. På mitt närbibliotek finns även digistöd för seniorer på kamratstödsnivå. Dessa är bra exempel på bibliotekens förmåga att skapa mötesplatser och horisontell verksamhet som utgår från kundernas behov och intressen.

Ur kundernas perspektiv har biblioteken förändrats mest sedan ingången till 2000-talet i fråga om lokaler och deras användningsändamål. I min barn- och ungdom på 1960- och 1970-talen var det knäpptyst på biblioteken. Bibliotekariernas mest använda replik verkade vara: "Hysch!" Biblioteken hade öppna, tysta lokaler där böckerna bodde och där kunderna bara tittade in snabbt. Nu erbjuder många bibliotek inte enbart läsesalar där man får koncentrera sig ostört, utan även rum med sittgrupper och samlingslokaler för

föreningar, litteraturscirklar och hobbygrupper.

Små bya- och stadsdelsbibliotek hotas av nedläggning på många håll. Detta är en tråkig utveckling för medborgarsamhället. Biblioteken är en av demokratiens centrala stödpelare i Finland. På biblioteket får alla samma service och det görs ingen åtskillnad mellan människor beroende på deras betalningsförmåga. Avgiftsfria offentliga lokaler är viktiga just för att de skapar en samhörighetskänsla. Även de vars liv inte följer de vanligaste mönstren får besöka biblioteket.

Inkludering, rätt att få vara med, att höra till.

Alldeles exceptionellt viktigt är det att tillämpa dessa

grundläggande demokratiska rättigheter på barn och unga. Den öppna barnverksamheten på biblioteken – babybio, sagostunder, boktips – är ett viktigt arbete som sträcker sin in i framtiden. Dagens småttingar växer upp till framtidens medborgare och beslutsfattare.

Jag råkade höra en kort konversation på Helsingfors centrumbibliotek Ode en gång. Framför mig i rulltrapporna stod en pappa med ett litet barn. Barnet pekade upp mot den översta våningen, Bokhimlen, och sade: "Pappa där finns robotar". Pappan svarade lugnt: "Robotar, jovisst" med ett skrat. Barnet: "Jo, på riktigt!"

När vi kom till översta våningen körde en automatisk vagn med böcker förbi och försvann in mellan hyllorna. Barnet: "Det där är bokroboten och den heter Vera." Pappan: "Oj då! Faktiskt!" Där hade vi en erfaren bibliotekskund och medborgare som presenterade framtiden för sin far. ■

*På biblioteket
får alla samma
service.*

Klassiker från Kajana

Få finska klädföretag har en så framgångsrik produkt i sitt sortiment att så gott som alla känner igen den. Men det har R-Collection.

text SAMI SYKKÖ foto TIINA WALLIN

R-Collections
vd Lilli Norio
designar även
plagg för
varumärket.

R-Collection erbjuder
klassiska produkter, men
lanserar också produkt-
nyheter regelbundet.

D

DET GICK inte alls som tänkt. **Lilli Norio** från Uleåborg höll på att ta examen som kläddesigner vid Lapplands universitet 2012. Hon hade flyttat till Helsingfors till våren för att slutföra sin pro gradu-avhandling.

”Jag hade tänkt söka jobb söderöver i värmen eller till exempel bli designer i New York”, berättar Norio.

Men gradu-skribenten behövde pengar och sökte sommarjobb som försäljare i R-Collections butik i Helsingfors. Norio kom att tänka på varumärket, eftersom hon hade hängt i samma kompisgäng som **Olli Saastamoinen**, vars familj ägde företaget R-Collection som är känt för sina anoraker.

Marjo Saastamoinen hade tillsammans med sin man **Pekka** grundat företaget Rockseri Oy i Kajana 1978. Det klädmärke som företaget tillverkade hade fått namnet R-Collection. Drygt 30 år senare hade verksamheten avtagit något. När Saastamoinen undertecknade Norios arbetsavtal gick det upp för henne att det var fråga om samma kläddesignerstudent som hennes son Olli hade pratat om.

”Jag hade hunnit jobba som försäljare i ett par veckor då Marjo ringde och sade att de snarare behöver hjälp inom designen än i butiken. Hon bad mig komma till Kajana.”

Kollegorna blev förälskade

Lilli Norio sitter i sitt arbetsrum i Kajana. På samma tomt har Rockseri Oy tre byggnader: i denna designas och produ-

ceras kollektioner, en byggnad inrymmer en fabriksbutik och ett produktlager och i en byggnad förvaras tyger.

Byggnaderna uppfördes i början av 1980-talet och är mer funktionella än vackra. Det var Pekka och Marjo Saastamoinen som lät bygga dem.

Från sitt rum har Norio utsikt över Kajanas vackra järnvägsstation som är byggd i trä. Bakom den ligger centrum av Kajana.

”När jag började jobba här var R-Collection ett varumärke som hade fallit lite i glömska. Försäljningen hade gått ner i jämn takt.”

Inom kort återvände även Olli Saastamoinen, som hade studerat sömnad i Helsingfors, till Kajana för att hjälpa föräldrarna med företaget.

”Olli kom för att hjälpa mig med designen. Vi blev förälskade och snart får vi vårt andra barn”, säger Norio.

Nytt liv för varumärket

Det är 12 år sedan Olli flyttade tillbaka till Kajana. Efter det fick R-Collection ett nytt liv.

Den tidlösa anoraken finns i många färger.

”Oj, finns det här varumärket fortfarande, frågade många sig förvånat.”

A woman with glasses, wearing a blue jacket over a striped shirt, is in a warehouse or factory setting. She is holding up a large, white, draped piece of fabric with both arms. In the background, there are shelves with various rolls of fabric and other materials.

Lilli Norio
hittade inte
enbart jobb på
R-Collection,
utan även
kärleken.

R-COLLECTION

- Grundades 1978 i Kajana.
- Innan varumärket grundades hade Pekka och Marjo Saastamoinen varit torgförsäljare där de sålde överskottsartiklar från armén, collegetröjor och jeans.
- Den första butiken öppnade i Helsingfors 1982.
- Varumärket R-Collection ägs av Rockseri Oy som alltjämt är familjen Saastamoinens familjeföretag.
- R-Collections mest kända produkt är den klassiska anoraken från början av 1980-talet.
- Företaget sysselsätter 23 personer. Omsättningen är cirka fyra miljoner.

Försäljningskanalerna, kassasystemet, tidsplanerna och styrsystemen i produktionen samt webbutiken behövde förnyas. Kollektionen genomgick en förnyingsoperation och den ursprungliga logon från 1978 infördes på nytt.

”Vi bollade idéer tillsammans, och Olli presenterade våra idéer för sina föräldrar och drev igenom dem.”

År 2014 hölls R-Collections 35-årsjubileumsutställning på Designmuseet. Huvudrollen innehades självfallet av företagets största framgång: anoraken.

”Oj, finns det här varumärket fortfarande, frågade många sig förvånat. Och folk började visa intresse för oss igen”, berättar Norio.

Efter det har det gått både upp och ner. Under pandemin gick försäljningen bra, men Rysslands anfallskrig mot Ukraina och inflationen har gjort att råvarupriserna har stigit. Dessutom har finländarna mindre pengar att röra sig med. Det gör att det är svårt att göra affärer.

Under Norios karriär har digitaliseringen och sociala medier inneburit en omvälvning även för modebranschen. Nu kommer artificiell intelligens.

”Visserligen är jag redan van vid förändringar. Modehandeln går upp och ner.”

Klassiker som tål tid och användning

R-Collections kollektion innehåller många klassiker och produkter som säljs från år till år. Den klassiska anoraken har redan sålts i 160 000 exemplar, dvs. 4 000 om året. Nya produkter inkluderas efter noggrant övervägande i kollektionen.

”Om en klänning säljer bra i vårkollektionen kommer den i en ny färg i följande kollektion. Vi strävar efter att tillverka produkter som håller länge.”

Under de senaste åren har damkollektionen och nyheterna sålt bra. 60 procent av försäljningen är klassiker och 40 procent säsongsnheter.

”Vår mest sålda produkt är en svart,

Digitaliseringen och sociala medier har inneburit en omvälvning även för modebranschen. Nu kommer artificiell intelligens.

lång anorak. Med nyheter upprätthåller vi människors intresse. Vårt mål är att skapa nya, välfungerande klassiker.”

Inom modebranschen måste du dock alltid erbjuda någonting nytt, även om det trillar in pengar från de välbekanta produkterna. Numera omsätter företaget cirka fyra miljoner.

För vilka typer av människor designar då Norio kläder?

”Våra kunder bor centralt, men gillar friluftsliv. De vill klä sig så att de kan ha samma snygga plagg på stan och ute i naturen.”

Enligt Norio kan du klä dig i en lång anorak från R-Collection och först rasta hunden på morgonen, sedan åka till jobbet och gå på restaurang på kvällen.

R-Collection säljs även på Sokos.

”Via Sokos har vi också fått kunder till vår egen butik och webbutik. Sokos inköparens åsikter har varit så viktiga för oss att vi till och med ibland har slopat en färg, om inköparen inte har trott på den.”

Familjedynamiken är den största utmaningen

Som ung drömde Norio om att jobba på modehus ute i världen, men hon blev designer i ett familjeföretag i lilla Kajana. För ett år sedan blev hon också vd för Rockseri.

”Familjedynamiken är den största utmaningen, då det finns många starka, kreativa personer i företaget”, säger Norio med ett skratt.

”Vi har medarbetare som har jobbat här i över 35 år. Det är inte lätt att förändra kulturen på en arbetsplats.”

Rockseri har 23 anställda, och företaget har i alla tider anställt även familjebekanta. Trots det har vänskapsrelationerna bestått.

R-Collections mål är att hitta nya kunder exempelvis i Tyskland och Holland – och att bibehålla arbetstillfällena i Kajana.

Norio väntar otåligt på nya återvunna fibrer. Enligt henne är det jättebra att EU skärper bestämmelserna om transparens i produktionen och företagsansvar.

”Och det är också jättebra att det byggs en ny stor avfallsåtervinningsanläggning i Kemi där även kläder kan återvinnas.”

Och vilka är då de mest givande stunderna i arbetet för vd-designern?

”När jag har lyckats skapa produkter som säljer från år till år. Och som vd är det när jag ser att människor blir inspirerade.” ■

Artikeln är skriven av journalisten, ekonomen och stilambassadören Sami Sykkö.

En stor behållning för Norio är när hon lyckas skapa en klassiker som säljer från år till år.

Rätt tid för bostadsaffär

Det finns ett stort intresse för att köpa en första bostad, men det ekonomiska läget är ett orosmoment. S-Bankens expert ger råd till den som överväger att köpa en första bostad.

text ANNE VENTELÄ illustration SUVI SUITIALA

Köpet av en första bostad är ett av de större ekonomiska besluten i livet. Det kan kännas skrämmande att ta det första stora lånet – särskilt nu när läget ute i världen är osäkert. Bland annat coronapandemin och Rysslands anfallskrig mot Ukraina har skapat osäkerhet och oförutsägbarhet på bostadsmarknaden. Låneräntorna och de övriga levnadskostnaderna är höga, och prisutvecklingen på bostäder är svår att förutse.

Är det läge att köpa bostad nu eller borde du vänta? Eller har du kanske redan missat den mest gynnsamma tidpunkten?

Det går inte att förutspå den ekonomiska utvecklingen

Enligt Annemari Airaksinen, utvecklingschef på S-Banken, är det onödigt att överanalysera.

”I många situationer kan du blicka bakåt och tänka att du redan har missat den mest gynnsamma tidpunkten. Om du till exempel skulle ha köpt en första bostad under 2023 hade du inte behövt betala överlåtelseskatt”, säger Airaksinen.

Befrielsen från överlåtelseskatt var ett stort incitament för förstabostadsköpare. I december 2023, när befrielsen från skatt fortfarande gällde, ökade bostadshandeln med 33,3 procent jämfört med i decem-

ber året innan, enligt Centralförbundet för Fastighetsförmedlingen.

Nu är det dock på ett vis ett ännu mer gynnsamt läge för att köpa en första bostad än i fjol, säger Airaksinen. Till exempel höjdes maximibeloppen för BSP-lån, dvs. bostadssparlån, i april 2024.

Även det faktum att räntenivån förväntas börja sjunka talar för ett första bostadsköp i år. Det är ingen idé att vänta för länge med att köpa en bostad, säger Airaksinen.

”Ingen kan förutspå den ekonomiska utvecklingen. Den som väntar på bättre tider kan få vänta i årtal. Om din livssituation möjliggör ett bostadsköp är det läge att köpa just då.”

Kom igång med ett bostadssparlån

Hur ser då en livssituation ut som möjliggör ett första bostadsköp? Relevant enligt Airaksinen är att du har fasta inkomster, tillräckliga besparingar och vilja att förbinda dig till en bostad och avbetalningar på ett lån.

”Om du inte vet i vilken typ av bostad eller i vilket område du vill bo bör du inte låsa pengarna i en ägarbostad. Att bo på hyra är mer bekymmersfritt och flexibelt.”

Enligt Airaksinen bör förstabostadsköpare vanligen ställa in sig på att bostaden →

HUR MYCKET SKULLE DU KUNNA BETALA AV PÅ ETT BOSTADSLÅN MED DIN HYRA?

Miska bodde i en hyresbostad med sin flickvän i Tammerfors i 5,5 år. Den billigaste hyresbostaden kostade 520 euro i månaden, den dyraste 960 euro. Hyran var i genomsnitt 700 euro om året, och Miska betalade hälften av det. Det innebär att Miska betalade totalt cirka 23 100 euro i hyra under 5,5 års tid.

knappast kommer att uppfylla alla drömmar de har kring boendet. Du behöver fundera på vad du är villig att ge avkall på. Du måste ställa dina bostadsönskemål i relation till dina möjligheter att få lån.

Ett BSP-lån underlättar köpet av en första bostad. Det är ett system där staten stöder köpet av en första bostad för personer i åldrarna 15–44 år. Det maximala BSP-lånebeloppet är 215 000 euro i Helsingfors och 160 000 i Esbo, Vanda och Grankulla. I Åbo och Tammerfors är beloppet 140 000 och på övriga orter 120 000 euro.

På pengarna på PSB-kontot får du högre ränta än normalt skattefritt, och räntan på BSP-lånet är förmånligare än på ett vanligt bostadslån. Sedan våren 2024 har man kunnat få 15 000–25 000 euro mer i BSP-lån än tidigare beroende på vilken ort bostaden ligger på. Detta innebär att du med ett BSP-lån nu kan finansiera till exempel en större bostad än tidigare eller få en första bostad med ett bättre läge.

Köpare av en första bostad ska ha egna besparingar som motsvarar 5–10 procent av köpeskillingen för bostaden. Med ett BSP-lån finns det automatiskt säkerheter, eftersom kontoinnehavaren har sparat pengar på kontot i flera års tid. Om du inte har några egna besparingar kan du utnyttja säkerheter som till exempel dina föräldrar ställer eller en avgiftsbelagd garanti.

ETT BSP-LÅN UNDERLÄTTAR KÖPET AV EN FÖRSTA BOSTAD.

”Dessutom ska du kunna dimensionera lånebeloppet och de månatliga amorteringarna så att cirka 30–40 procent av inkomsterna går till amorteringarna”, säger Airaksinen.

Förbered dig även på andra kostnader

Med en ägarbostad ska du även vara beredd på eventuella renoveringskostnader samt el- och vattenavgifter, utöver låneamorteringar och räntor. I bostadsaktiebolag betalar den boende även bolagsvederlag och eventuellt finansieringsvederlag. I egnahemshus är de fasta avgifterna bland annat fastighetsskatt och avfallsavgifter.

Redan när du överväger att ta lån ska du även fundera på hur du klarar av eventuella räntehöjningar, oförutsedda renoveringar eller om dina inkomster sjunker avsevärt. Airaksinen rekommenderar att du tar del av långivarnas villkor och tilläggstjänster.

”När du tar lån i S-Banken kan du avtala om fast ränta i fem eller tio år. Under

denna tid ändras månadsamorteringen och räntan inte. Dessutom kan du vid behov få amorteringsfrihet på lånet, och under den betalar du enbart ränta.”

S-Banken erbjuder även låneskyddsförsäkringar mot dödsfall, olyckor eller arbetsförmåga. Om det värsta möjliga skulle hända, kan återstoden av lånet eller en del av det betalas med pengarna som fås från försäkringen.

Många goda anledningar att äga en bostad

När du betalar av på ett bostadslån ökar du din egen förmögenhet, i stället för att du amorterar på någon annans lån med dina hyresbetalningar. Om din ekonomiska situation plötsligt ändras, kan du få flexibilitet i betalningen av bostadslånet, vilket sällan är fallet i fråga om betalningar till en hyresvärd. Och när du har ett eget hem har du ingen hyresvärd som plötsligt kan säga upp ditt hyresavtal.

Om dina besparingar inte räcker till för att köpa en första bostad, är Airaksinens tips att spara.

”Redan med små belopp kan du spara ihop till en grundplåt. Och när du märker att du lyckas spara vill du spara mer.”

S-Bankens kunder kan kartlägga sina sparmål och lämpliga sätt att spara avgiftsfritt tillsammans med en investeringsexpert. Utöver att spara på ett BSP-konto går det också att spara till exempel i tjänsten Spararen i S-mobil. ■

Miska Viljanen, 24, Nokia

”Ränteläget påverkade inte köpet av en första bostad”

Jag började spara ihop till en första bostad 2018. Jag hade nyligen flyttat från Lahtis till Tammerfors med min sambo och börjat studera till restonom vid en yrkes-högskola. Min sambo och jag var överens om att vi hellre ville köpa en egen bostad än betala hyra till andra. Min gudmor uppmuntrade mig att börja bostadsspara så tidigt som möjligt.

Jag jobbade hela tiden vid sidan av studierna. Jag överförde ungefär 50 euro i månaden till ett BSP-konto, under bra månader lyckades jag spara ännu mer. Dessutom satte min gudmor in födelsedags- och julklappspengar på kontot, vilket jag är tacksam för. Jag tog examen 2021 och sedan gjorde jag min militärtjänst. Sedan sommaren 2022 har jag haft heltidsarbete och kunnat spara större belopp.

VI BÖRjade HÅLLA KOLL på bostadspriserna sommaren 2023. Vi jobbar i Tammerfors och funderade på om vi borde spara ett par år till för att få en bostad med ett bättre läge. Vi kom dock fram till att med Tammerfors prisnivå skulle vi inte nödvändigtvis lyckas spara ihop tillräckligt ens på ett par år. Vi bestämde oss för att köpa vår första bostad lite längre bort och så ser vi när vi kan uppdatera läget.

Vi diskuterade nog det ekonomiska läget och de höga räntorna i viss mån. Vi konstaterade att vi även i detta skede hellre amorterar på egna lån än betalar hyra till andra. Numera betalar vi mindre i låneamorteringar och bolagsvederlag än vi betalade i hyra innan vi köpte bostaden.

VI FICK LÅNELÖFTEN i december 2023. Vi tog inga ränteskydd. Vi gick på sju bostadsvisningar tills vi hittade en trerummare med balkong på översta våningen i centrum av Nokia. Alla stora renoveringar i bolaget var gjorda och priset var lämpligt. Vi köpte bostaden i februari 2024.

Höghustrean var en kompromiss, vår slutliga dröm är ett egna hemshus med egen gård. I något skede vill vi kanske ha en sommarstuga också. Men vi måste börja någonstans. Nu betalar vi av på bostadslånet och sparar pengar till vårt bröllop nästa sommar. Efter det kan vi börja spara pengar exempelvis till vår nästa bostadsdröm.”

"Modevärlden är hierarkisk, och jag har vetat min plats alldeles för bra. Som tjock person har jag upplevt att jag befinner mig i en värld som inte är till för mig", säger Henna Lampinen.

Alla får synas

Formerna får breda ut sig, är budskapet bakom Henna Lampinens häftiga kreationer. Människor med kroppar av alla storlekar ska kunna uppleva glädjen av att leka med olika klädstilar och uttrycka sig själva, säger den unga modedesignern.

text MAARIT RASI foto LIISA VALONEN

Tanken på att kliva upp på scenen var outhärdlig.

Henna Lampinen, 32, hade precis vunnit Designers' Nest, den ledande modetävlingen i Norden.

Vid eventet som hölls i det trendiga området Vesterbro i Köpenhamn hade många modeaktörer samlats, och de väntade nu på att den finländska modedesignern skulle kliva upp på scenen.

Lampinen visste att många av hennes kollegor skulle ha gjort vad som helst för att få vara just där.

Lampinen som väntade backstage kände dock någonting helt annat. Hjärtat bultade så hårt att det kändes som om det hördes ut i rummet.

Lampinen var skräckslagen. Hon kände sig för annorlunda, för tjock för att visa sig.

”Jag borde ha varit glad, men jag kände att jag inte kan gå ut på scenen och visa upp mig för modeeliten.”

Det har gått fem år sedan detta, men Lampinen minns det som om det var i går.

Modevärlden göder kroppsskam

Det har inte varit enkelt att vara en tjock person i modevärlden, konstaterar hon. Denna bransch där designerna i huvudsak gör plagg för smala människor har fått Lampinen att skämmas väldigt mycket över sin kropp.

”Modevärlden är hierarkisk, och jag har vetat min plats alldeles för bra. Som tjock person har jag upplevt att jag befinner mig i en värld som inte är till för mig.”

Lampinen använder ordet tjock om sig själv och andra överviktiga, ett begrepp som är känt även från den akademiska världen, från kritiska fetmastudier.

Enligt Lampinen försöker vi gömma tjocka människor i marginalen genom omskrivningar som XL eller kurvig – precis som vi gör när vi täcker in feta kroppar med tätlänkande kläder.

Henna Lampinen har designat Mieli-bandet

Även om Lampinens väg till modevärlden inte har varit enkel, har vägen varit värd att gå.

I fjol utsågs hon till Årets unga designer, och i år fick hon designa Mieli-bandet, som lyfter fram arbetet med psykisk hälsa.

Kampanjen är en påminnelse om att alla behöver tröst.

Tanken tilltalar modedesignern, som upplever att även kläder kan ge sina bärare mycket tröst.

”Material kan kännas sköna mot huden och färger kan bidra med glädje i livet. Vi människor borde inte känna skam över våra kroppar”, säger hon.

Ett tröstplagg behöver inte vara ett bekvämt linne, det kan också vara ett djärvt plagg som framhäver kurvorna.

Och det är sådana som Lampinen designar. Lampinens glittertröjor har strass i olika röda nyanser och paljettbodyxorna har en öppning vid naveln. Hon gillar silke, läder och återvunna material – överlag material som inte traditionellt har burits av tjocka.

”I mitt liv vill jag fokusera på att göra plats för människor som jag”, säger Lampinen.

Fetman har gjort att hon till och med utsatts för hot

I modevärlden placeras tjocka människor i marginalen, men i det verkliga livet är övervikt ingenting ovanligt.

Omkring 1,2 miljoner finländare har ett viktindex →

MIELI-BANDET STÖDER PSYKISK HÄLSA

- Kampanjen Mielinauha som lyfter fram arbetet med psykisk hälsa ordnas 3.4–30.6.2024.
- Prisma, S-market, Sale, Alepa, Food Market Herkku, ABC, Sokos och Emotion säljer Mieli-band som kostar 4 euro.
- Intäkterna från försäljningen används för att stödja arbetet med psykisk hälsa och krisarbete i Finland.
- Även andra kampanjprodukter säljs, till exempel snittblommor.
- S-gruppen medverkar i kampanjen för tredje gången.

som överstiger gränsen för fetma, enligt Statistikcentralen.

Klädstorlekarna har blivit större. Enligt S-gruppens försäljningsdata är den vanligaste klädstorleken i Finland 42, och redan följande storlek efter den klassas som plus-storlek.

Ändå upplever många tjocka att de inte hittar kläder som passar i klädbutikerna. I stället för färggranna plagg erbjuds människor i XL-storlek vanligen svart, och det finns inte heller särskilt många modeller att välja mellan. Det typiska är att kläder för tjocka döljer kroppens former.

Om det inte finns något utbud, kan det vara omöjligt för tjocka att klä sig som de vill. Vi kan dock inte skylla enbart på butikernas utbud, påpekar Lampinen.

”Stormarknader som Prisma har nog många olika storlekar, men det är också väldigt mycket en fråga om vilket bemötande tjocka får i olika plagg. Om de får vara ifred eller får positiva kommentarer är det lättare att testa en djärvare klädstil.”

Lampinen vet hur det känns när ens utseende inte accepteras av omgivningen.

När Lampinen gick i högstadiet blev hon så mobbad av pojkarna att hon upplevde att hon förlorade modet att prata. Det tog länge innan hon vågade prata ledigt med främmande människor.

Modedesignern berättar att hon upplevt hot om våld även som vuxen.

Det är inte länge sedan någon i ett gäng pojkar ropade till Lampinen i metron att man borde klappa upp henne, eftersom ”tjocka inte känner någonting”.

Mobbningen har tagit mycket tid av mitt liv, men

särskilt med hjälp av kamrattstöd och terapi har jag kunnat bearbeta mina sociala trauman och lärt mig att inte vara nervös bland människor.”

Liten bit för en bättre värld

Exemplen från modevärlden visar att det är trendigt att vara smal igen. I år var det återigen trådsmla modeller som gick på till exempel det spanska modehuset Balenciagas catwalk. Till och med **Kim Kardashian** som är känd för sina kurvor ser påtagligt slank ut på bilder numera.

Modetrenderna borde dock inte utesluta någon.

Därför fortsätter Lampinen sitt arbete med mode som är tillgängligt för alla. Modedesignern har nyligen blivit företagare och fick genast goda nyheter. Lampinens dröm om att börja sälja sina produkter verkar gå i uppfyllelse.

När Lampinen ser en tjock flicka som verkar lite osäker på sig själv på gatan, kan hon i den lilla flickan lätt se sig själv som blev mobbad av andra som barn.

Hon önskar att ingen ska behöva uppleva det samma. ■

SOCKLANDET

Gläd någon du gillar med ett par landskapssockor

SÖTVATTENSRIKET
Inlandslandskapet Birkaland är med sina 539 000 invånare det näst mest befolkade landskapet i Finland. Birkaland består av 23 kommuner, av vilka 12 är städer. Sötvattenssamlingar täcker en betydligt större andel av Birkalands yta än i Finland i genomsnitt. Inom Pirkanmaan Osuuskauppa finns det 114 butiker och handelslaget har cirka 3 000 anställda.

Vippstjärten sädesärla

Häggen blommar och sädesärlan vippar på stjärten på landsskapssockorna för Birkaland. Sockorna stickas i tunt garn – perfekt för sommartår.

beskrivning MINTTU WIKBERG foto JOHANNA LEVOMÄKI
fotoarrangemang JENNI VALPIO och ANU KUIKKA

Somriga yllesockor
värmer vid svalare
väderlek.

Vem ska få sockorna?

Föreslå en mottagare för
Birkalands sockor på
yhteishyvä.fi/sukkamaa.
Modellparet är stl. 38.

Birkaland

Storlek 38

Garnåtgång: Novita Viola

80 % ull/20 % polyamid,

50 g = 200 m

Mönsterfärg 1:

(010) naturvit 20 g

Mönsterfärg 2:

(505) sidenört 20 g

Bakgrund: (372) gråbo 55 g

(Ett nystan räckte precis
till för modellsockorna. Om
du stickar med en annan
stickfasthet än den angivna,
behöver du eventuellt två
nystan.)

Strumpstickor 2,5 mm eller
enligt handlag

34 m = 10 cm mönsterstick-
ning med stickor 2,5 mm

OBS! Fäst trådar som löper
över mer än 4 m på avigsidan
genom att sno garnen om
varandra. Variera platsen, så
att bindningarna inte hamnar
mellan samma maskor flera
varv efter varandra.

Skaft

Lägg upp 64 m med bak-
grundsfärgen och fördela

maskorna
jämnt på fyra
stickor. Varvbytet är
mellan 4:e och 1:a stickan.
Sticka vriden resår runt på
alla stickor: * 1 a, 1 r vriden (i
den bakre maskbågen)*, upp-
repa *-*, tills arbetet mäter
3 cm. Sticka ytterligare 1 v
slätstickning.

Börja sticka mönstret runt
över alla maskor med 1:a
maskan i diagram A. Sticka
hela diagrammet. De rosa
detaljerna på blommorna
broderas med maskstyg
i efterhand på den färdiga
sockan. Du kan också lämna
dem vita. I det här momentet
stickas de vita.

Häl

Sticka hälen med bakgrunds-
färgen. Börja hållappen
genom att sticka maskorna
på 1:a stickan rätt över på
4:e stickan = 32 m. Resten av
maskorna får vila. Vänd arbe-
tet och sticka den förstärkta
hälen så här: Varv 1: (avigsida)
lyft 1:a m (utan att sticka den)
med garnet på avigsidan och

sticka resten av maskorna
avigt. Vänd arbetet. Varv 2:
(rätsida) *lyft 1 m med garnet
på avigsidan, sticka 1 m rätt*,
upprepa *-* varvet ut. Vänd
arbetet. Upprepa v 1-2 totalt
16 gånger (= 32 v).

Minskning för häl

Sticka ett varv avigt och
börja sedan minska för hälen.
Fortsätt sticka förstärkt häl
som tidigare. Sticka följande
räta varv tills det återstår 11 m
på stickan. Gör en överdrags-
hoptagning (öhpt = lyft 1 m
rätt, sticka 1 m rätt och dra
den lyfta m över den sticka-
de) och vänd arbetet. Lyft 1:a
maskan utan att sticka den,
sticka 10 m avigt och sticka
ihop de 2 följande maskorna
avigt. Vänd arbetet. Lyft 1:a
maskan utan att sticka den,
sticka förstärkt häl tills det
återstår 10 m, gör en öhpt
och vänd arbetet.

Fortsätt med minskning-
arna på det här sättet, så att
sidmaskorna minskar med en
för varje varv och du hela tiden
har 12 m i mitten. När inga

maskor återstår på sidorna,
fördelar du maskorna i mitten
på två stickor 6 + 6 m och
stickar förstärkt häl över de
första 6 m. Varvbytet är nu här.

Börja sticka mönstret med
1:a varvet i diagram B: Sticka
först över 6 m av hållappen
och plocka sedan upp och
sticka 16 m längs hållappens
vänstra sida. Plocka upp 1 m
mellan hållappen och 2:a
stickan och sticka den nya
maskan vriden r. Sticka över
2:a och 3:e stickan. Plocka
upp 1 m vriden mellan 3:e
stickan och hållappen och
sticka den nya maskan vriden
r. Plocka upp och sticka
16 m längs hållappens högra
sida och sticka de 6 m på
hållappen. Kontrollera att du
har följande maskfördelning:
23 m på 1:a stickan, 16 m på
2:a stickan, 16 m på 3:e stick-
an och 23 m på 4:e stickan.

Minskning för hälkil

Fortsätt mönsterstickning
enligt diagrammet över de
78 m. På 2:a varvet börjar du
minska för hälkilen genom

- = sticka 2 m ihop rätt
 = lyft 1 m rätt, sticka 1 m rätt och dra den lyfta m över den stickade

DIAGRAM B

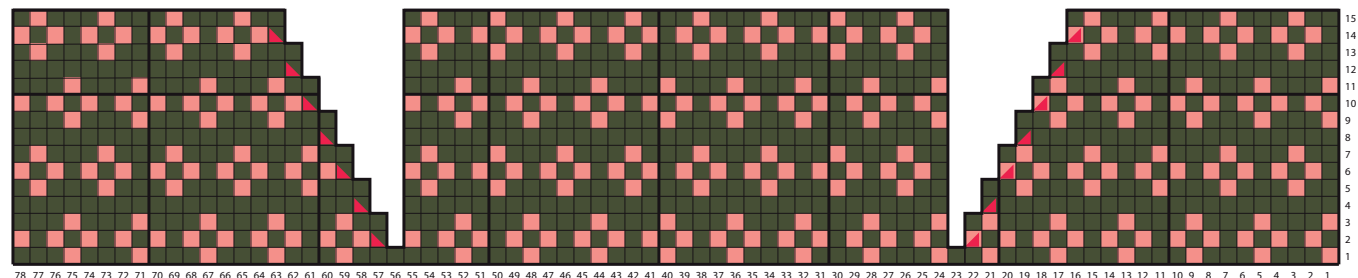

DIAGRAM A

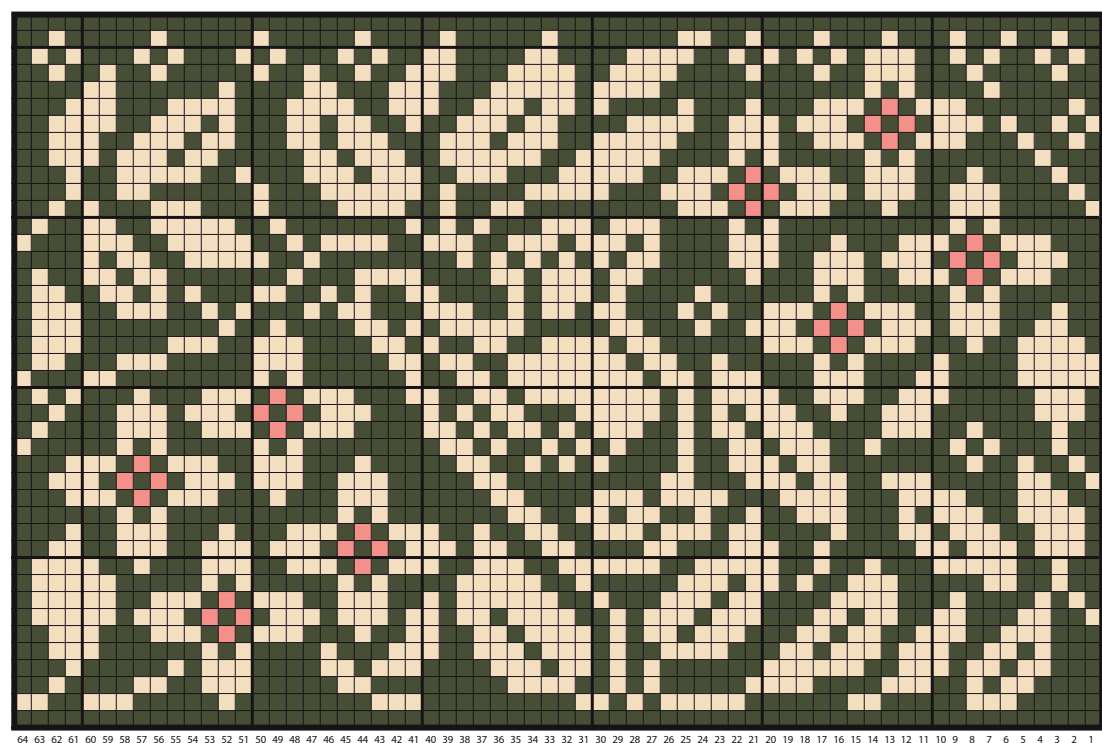
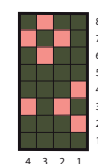

DIAGRAM C

att sticka de 2 sista m på 1:a stickan ihop rätt och göra en öhpt i början av 4:e stickan. Sticka minskningarna på vartannat varv enligt diagrammet. Efter minskningarna har du 64 m.

När du har stickat hela diagram B, fortsätter du med mönsterstickning enligt diagram C. Du stickar rapporten 16 gånger över varje varv. Upprepa varv 1-8 i diagrammet tills sockan mäter 19 cm under foten eller den täcker

lilltån. Avsluta med varv 4 eller 8 i diagrammet.

Tådel

Sticka tådelen med bakgrundsfärgen. Börja minska för tån så här: Sticka 2 r ihop + 1 r i slutet av 1:a och 3:e stickan, och 1 r + öhpt i början av 2:a och 4:e stickan. Upprepa minskningarna vartannat varv tills du har 7 m på varje sticka. Gör sedan minskningarna på varje varv. När 8 m återstår tar du av

garnet och drar det genom alla maskor. Fäst garnet väl.

Till slut

Om du vill kan du brodera mitten av blommorna i rosa med maskstygn enligt diagram A. Ånga sockorna lätt. ■

TIPS:

Om du vill ha sockorna i en större storlek, kan du sticka dem i Nalle-garn. I storlek 42 eller 46 börjar du minska för tån när sockan mäter 22 cm respektive 25 cm under foten.

DELA FOTON
PÅ INSTAGRAM
#SUKKAMAA
MED OMNÄM-
NANDET
@YHTEISHYVA

SÄLLSKAPSDJUR PÅ HOTELLET

Våra luviga vänner på resande fot

Resfeber och godsaker

DET VAR SPÄNNING i luften när den 3,5-åriga spanska vattenhunden Tove och 1 år gamla Nuppu av rasen bolognese fick övernatta på hotell för första gången. Stämningen blev genast mer avslappnad när duon fick nosa runt i rummet och smaka på godsakerna i godispåsen som ingår i rummen för sällskapsdjur. Hundarna testade även sängen omedelbart efter att de anlände.

Senare fick hundarna göra en lång promenad längs havsstranden tillsammans med ägarna **Juhani Lavonen** och **Emmi-Reeta Nisula**. Kvartetten övernattade på Original Sokos Hotel Tapiola Garden i Hagalund.

"Jag tror det bästa enligt hundarna, förutom alla nya dofter och promenaden, var när vi alla fyra slöade på sängen", säger Lavonen.

Han berättar allt hotellnatten var en positiv upplevelse för dem alla.

"Vi alla sov gott, även om situationen och platsen var nya. Nuppu sov mellan våra kuddar och Tove i fotändan där hon samtidigt kunde vakta dörren."

SE EN VIDEO på Nuppus och Toves hotellvistelse på vår webbplats yhteishyva.fi

VÄLKOMMEN! Vissa rum på hotellet är reserverade för sällskapsdjur. Tilläggsavgiften för ett rum för sällskapsdjur är 15 euro. På rummet finns en handduk, matkopp och vattenkopp till djuret och en påse med hundgodis och hundpåsar.

VISA DET GRÖNA KORTET

Penningvärda förmåner för ägarkunderna

SAMARBETE ansvarar inte för ändringar i evenemangsinformationerna gjorda efter att tidningen gått i tryck. Förmåner ger inte Bonus, om inte annat anges.

Fler förmåner på:
yhteishyva.fi/edut

MUSIK

Ilmajoki Musikkifestspel S-förmån 3-5 €

- Standardbiljett till Maija Vilkkumaas konsert 8.6.2024 kl. 20 till priset 36 € (norm. 39 €).
 - Standardbiljett till fredags- och söndagsföreställningarna av operan Armi till priset 74/82 € (norm. 79/87 €), pensionärs-/studentbiljett 67/75 € (norm. 72/80 €).
- Biljetter och mer information:**
[tfn 06 424 2900](tel:064242900),
musiikkijuhlat.fi, toimisto@musiikkijuhlat.fi eller direkt via Musikkifestspelens kontor.

Red Carpet-konserter i Hyvinge S-förmån 10-20 €

Biljetter till Red Carpet-konserterna 30-31.8.2024 till priset 2 dagar 89,90 € (norm. 109,90 €) och 1 dag 49,90 € (norm. 59,90 €) till slutet av maj.

Biljetter och mer information:
redcarpetfestari.fi

Kuopio Tanssii ja Soi S-förmån 10 €

Med S-Förmånskort eller i S-mobil 10 € rabatt på biljetter till Pori Dance Companys föreställning Songs på Kuopion kaupunginteatteri sönd. 16.6 kl. 19. Max 2 biljetter/kort.

Biljetter och mer information:
kuopiodancefestival.fi

Tangogatan i Seinäjoki S-förmån 5-10 €

Dagsbiljetter till Tangogatan 50 € (norm. 55 €) och tredagarsbiljett 130 € (norm. 140 €).

Biljetter och mer information:
tangomarkkinat.fi,
lippu.fi/tangomarkkinat,
[tfn 0600 900 900](tel:0600900900)
(2 €/påbörjad min. + msa/lna)

Saimaa Sounds Goes Metal i S:t Michel S-förmån 3 €

I Mikkeliipuisto 26.7.2024. Biljett till priset 49 € (norm. 52 €) + beställningsavgift (fr. 1,50 €). 18-års åldersgräns.

Biljetter och mer information:
lippu.fi, saimaasounds.fi

St. Michel Summerfest i S:t Michel S-förmån 3-26 €

I Mikkeliipuisto 18-20.7.2024. Biljett till priset fr. 59 € (norm. fr. 62 €) + beställningsavgift (fr. 1,50 €). 18-års åldersgräns.

Biljetter och mer information:
lippu.fi, stmichelsummerfest.fi

St. Olaf Summerfest i Nyslott S-förmån 3-26 €

I Kirkkopuisto i Nyslott 7-8.6.2024. Biljett till priset fr. 59 € (norm. fr. 62 €) + beställningsavgift (fr. 1,50 €).

Biljetter och mer information:
lippu.fi, stolafsummerfest.fi

TEATER

Kellokosken prinsessa på Vuohensaaren kesäteatteri S-förmån 2 €

Bubblande underhållande och gripande musikal som bygger på verkliga händelser. Biljetter till S-förmånspris endast via teaterns biljettförsäljning 28 € (norm. 30 €). Föreställningar 6.7-9.8.2024.

Biljetter: Salon Teatteris biljettförsäljning [tfn 0440 316 055](tel:0440316055), toimisto@salonteatteri.com

Mer information:
salonteatteri.com

Musikalkomedin Tootsie på Seinäjoki stadsteater S-förmån 4 €

Standardbiljetter till musikalkomedin Tootsie - lyömätön lyyli till priset 35 € (norm. 39/42 €). Gäller föreställningarna på Törnävä sommar-teater ons. 17.7 kl. 18 och lör. 3.8 klo 18.

Biljetter: Seinäjoki stads-teater, biljettförsäljning [tfn](tel:0600900900)

Lantbruksutställningen Farmari ordnas 4-6.7.2024 i Seinäjoki.

010 416 2600 (0,0835 €/samtal + 0,1669 €/min.), tornavan-kesateatteri.fi, lippupiste 0600 900 900 (2 €/påbörjad min. + msa/lna), lippu.fi, Prisma Hyllykallio och Lippupistes övriga försäljningsställen.

Lempi på Joensuu stadsteater S-förmån 5 €

Biljetter till Joensuu stads-teaters föreställning Lempi fre. 17.5 kl. 18 till priset 19 € (standardpris 24 €). Max 2 förmånsbiljetter/S-förmånskort.

Biljetter: Joensuu stads service: carelicum.palvelut@joensuu.fi, [tfn 013 337 5222](tel:0133375222), [Koskikatu 5](http://Koskikatu5), 80100 Joensuu eller en timme före föreställningarna via biljettförsäljningen vid dörren i auditoriet i Carelicum, [Torikatu 21 C](http://Torikatu21C), 80100 Joensuu.

Mer information:
joensuunteatteri.fi

Kaislikossa suhisee och Mielipuolen päiväkirja på Varkauden Teatteri S-förmån 3 €

- Biljetter till föreställningen Kaislikossa suhisee (Det susar i säven) 13 € (norm. 16 €) tors. 16.5 kl. 10 på Varkauden Teatteri.
 - Biljetter till föreställningen Mielipuolen päiväkirja 25 € (norm. 28 €) 17.5 kl. 19 på Varkauden Teatteri.
- Biljetter:** Biljettkassa, [tfn 044 364 8830](tel:0443648830), [WhatsApp 044 364 8829](tel:0443648829), myynti@varkaudenteatteri.fi samt Ticketmasters kanaler.
- Mer information:**
varkaudenteatteri.fi

ÅK PÅ EN TUR

Kryssningar från Salutorget i Helsingfors till förmånspris S-förmån 2,60-5,20 €

- Kvällskryssning 20 % till förmånspris: vuxna fr. 20,80 € (norm. fr. 26 €), barn 6-15 år fr. 10,40 € (norm. fr. 13 €). Ange koden SETU när du beställer biljett.
 - 2 h pizzakryssning till förmånspris: vuxna fr. 37 € (norm. fr. 42 €), barn 6-15 år fr. 24 € (norm. fr. 29 €). Ange koden SETU5 när du beställer biljett.
 - Kryssningen Stadin rantaristeily till förmånspris: vuxna fr. 20,80 € (norm. fr. 26 €), barn 6-15 år fr. 10,40 € (norm. fr. 13 €). Ange koden SETU när du beställer biljett.
 - Kryssningen Kaunis kanavaristeily till förmånspris: vuxna fr. 20,80 € (norm. fr. 26,00 €), barn 6-15 år fr. 10,40 € (norm. fr. 13 €). Ange koden SETU när du beställer biljett.
- Avgångar i maj-september från Salutorget i Helsingfors.
- Biljetter och mer information:**
stromma.com/helsinki

Helsinki Card till rabatterat pris S-förmån -10 %

24h/48h/72h Helsinki Card-stadskort -10 % (norm. 46-89 €), även kort för barn. I kortet ingår Helsingfors viktigaste sevärdheter & besöksmål.

Biljetter och mer information:
helsinki-card.com, kod SETU

Hop On-Hop Off -sightseeingturer med S-Förmånskort -20% S-förmån 3,40-6,80 €

1,5 h Helsinki Hop On-Hop Off-sightseeingturer till förmånspris: vuxna fr. 27,20 € (norm. fr. 34,00 €), barn 6-15 år fr. 13,60 € (norm. fr. 17,00 €). Avgångar i maj-september från Senatstorget i Helsingfors.
Biljetter och mer information: stromma.com/helsinki, kod SETU

Kryssning & buffet förmånligt med m/s Finlandia S-förmån 3 €

En dag i Tallinn & buffet-kryssning eller Minikryssning & buffet till priset fr. 44 €/pers. (norm. fr. 47 €/pers.). Lägg till S-Förmånskortet till ditt kundkonto i Eckerö Line så kan du boka resan till ägarkundpris.
Biljetter och mer information: eckeroline.fi

ÖVRIGT

Lantbruksutställningen Farmari i Seinäjoki S-Förmån 2-4 €

Inträdesbiljetter till Farmari under tiden 1.5-30.6 till för-

månspris: familjebiljett 53 €, vuxna 18 €, barn 10 € (norm. 57/22/12 €).

Biljetter: eepee.fi/farmari. Biljettförmånen gäller inte i biljettkassan på Farmari.

Mer information: farmari.net

Rabatt på biljetter till Helsinki International Horse Show S-förmån 20 €

Biljett till föreställningen Lauantai-illan huumaa på Horse Show 26.10 59,50 € (norm. 79,50 €).

Biljetter: ticketmaster.fi/yhteishyva, tfn 0600 10 800 (2 €/min + lna).

Mer information: helsinkihorseshow.fi

AM120-mopedkurs på Autokoulu Lilliputti S-förmån 20 €

Högklassiga mopedkurser på bilskolan Lilliputti fr. pris 175 € (norm. 195 €). Myndighetsavgifter ingår ej i priset.

Bokning och ytterligare information: Autokoulu Lilliputti Oy, Igelkottsvägen 4, 00800 Helsingfors. Tfn 045 112 1900, info@lilliputti.com.

Vilken artikel gillar du bäst?
Svara och vinn ett presentkort värt 100 euro!

BLAND ALLA som svarar lottar vi ut ett presentkort à 100 euro som kan användas på S-gruppens verksamhetsställen.

SVARA SENAST 10.6.2024 på www.yhteishyva.fi/osallistu eller per post på Samarbetes redaktion, Läsartävling, PB 1, 00088 Helsingfors

VINNAREN i föregående läsartävling har kontaktats personligen.

SUDOKU

Lösningar på sudokuna finns på yhteishyva.fi/sudoku.

		9				2		5
		6			3	1		7
	2		5		9			
4	5	2				6		
		3		1		7		
		7				5	8	3
			6		8		5	
3		8	4			9		
1		5				8		

●●● LÄTT

				6		4		
1		4	7		3			8
	9		2			1	6	
		6			9		7	
	1						9	
	7		4			5		
	8	2			4		1	
6			5		2	9		3
		9		8				

●●● MEDELSVÅRT

			6			1	7	
					4	9	2	8
		7			1	5		
		9			6	8		
	3		8		5		9	
		5	1			3		
		6	5			4		
2	1	3	4					
	8	4			7			

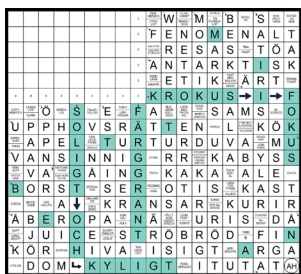
●●● SVÅRT

Gjorda av: Jyrki Takala

KRYSS

Vinnarna i
krysset har
kontaktats
personligen.

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

Svara senast 10.6.2024 på blanketten som finns på www.yhteishyva.fi/ osallistu eller skicka det nyckelord som bildas i de numererade rutorna per post till adressen Samarbetes redaktion, "Kryss", PB 1, 00088 Helsingfors. Kom ihåg att ange ditt namn och din adress. Bland alla lösningar lottar vi ut ett presentkort till S-gruppen värt 50 euro.

EN BRA DAG

Vi firar roliga temadagar

13.5

Floradagen är vårens och blomsterpraktens dag, som traditionellt var en festdag för studenter. Maj är fortfarande en festmånad, då såväl mammor som nyutexaminerade firas med blommor – och maj är en riktig supermånad för blommörsäljningen, då det säljs mer blommor än under någon annan månad på året.

I kedjorna inom S-gruppens markethandel såldes omkring två miljoner rosbuketter 2023. I maj säljs över 50 procent fler rosbuketter än under de övriga månaderna i genomsnitt.

Källa: S-gruppens ägarkunds- och kundregister

